

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: [The Paradox of Subjectivity – recenzja]

Author: Paweł Jędrzejko

Citation style: Jędrzejko Paweł. (2002). [The Paradox of Subjectivity – recenzja]. „Er(r)go” (Nr 4, z. 2, 2002, s. 164-165)

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

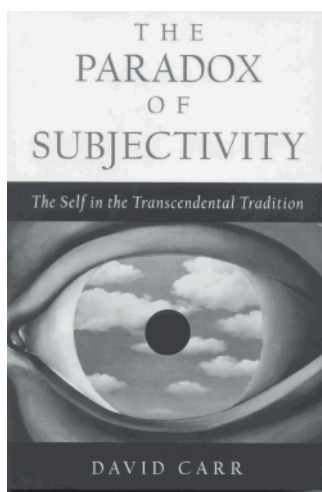
UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

David Carr, *The Paradox of Subjectivity. The Self in the Transcendental Tradition*. New York, Oxford: Oxford University Press, 1999

Wprowadzając Czytelnika w problematykę swoich rozważań David Carr zaznacza, iż tytuł, jakim opatrzył książkę, zaczerpnął od Edmunda Husserla, który dostrzegł paradoksalność ludzkiej podmiotowości w jednoczesnym „byciu podmiotem dla świata i przedmiotem w świecie”. To stwierdzenie, zdaniem Autora pracy, najlepiej określa dominantę przedstawianego wywodu. *Paradoks subiektywności. Podmiotowość w tradycji transcendentalnej* proponuje bowiem historycznie zorientowaną reinterpretację tradycji transcendentalnej w europejskiej filozofii; reinterpretację powstałą jako reakcja na ataki wymierzone przeciw „metafizyce podmiotu” przez post-Heideggerowskich myślicieli (m.in. Foucaulta, Derridę, Habermasa). W wypowiedziach krytycznych wobec podmiotu poststrukturalistów Autor dostrzega niepokojącą tendencję do zbyt daleko idących generalizacji, które zdradzają znamiona metodologicznej niekonsekwencji: „filozofowie,” pisze Carr, „którzy bez wahania potępiają szerokie uogólnienia jako przejawy działania «totalizującego» rozumu i wzywają nas, abyśmy zwracali szczególną uwagę na to, co jednostkowe i lokalne, nie cofają się bynajmniej przed tym, aby podsumowywać całą historię nowożytnej filozofii – od Kartezjusza do Sartre’a – jako zbiór wariacji na jeden temat: na temat metafizyki podmiotu”. Postulując w ten sposób redukcjonizm poglądów tej grupy filozofów, David Carr wskazuje też, że mimo dyskursywnych wybiegów kwestia subiektywności pozostaje otwarta: wszelkie próby jej eliminacji okazywały się – jak dotąd – nieskuteczne. Zmasowana postmodernistyczna kampania przeciw „metafizyce podmiotu”, choć nieskuteczna, przyniosła jednak skutki pozytywne, motywując filozofów do dookreślenia swoich stanowisk wobec problemów subiektywności w nowych pracach. Do nich – jak zaznacza Autor – należy także omawiana niniejszym książka

David Carr definiuje założenia swojej pracy następująco: „Sprzeciwiam się szerokim uogólnieniom, w wyniku których redukuje się nowożytną tradycję filozoficzną do jednego tylko motywu przewodniego, a nawet do jednej jedynej metafizycznej doktryny. Powracam więc [w niniejszej pracy] do najważniejszych postaci, które tę tradycję budowały – chcę bowiem wykazać, iż zasadnicze różnice między ich stanowiskami traktowano dotąd zdawkowo i ostatecznie ignorowano. Z tego powodu chciałbym zaproponować nowy sposób czytania tradycji – jednak

całkiem odmienny od interpretacji dokonywanych przez myślicieli prowadzących standardową kampanię przeciw tak zwanej metafizyce podmiotu. Reinterpretacja, jaką tu oferuję, ma na celu odszukanie w tradycji [filozofii transcendentalnej] pewnego podejścia do subiektywności, które na jakimś etapie jej rozwoju gdzieś się zawieruszyło.”

Aby osiągnąć tak określony cel, David Carr rozpoczyna wywód od analizy pojęcia transcendentalnego podmiotu w świetle wpływowych Heideggerowskich interpretacji nowożytnej filozofii, a w szczególności dzieł Kanta i Husserla. Następnie, aby wyjaśnić specyfikę zarzucanych Heideggerowi uproszczeń, Carr dokonuje dogłębnego studium teorii podmiotu w koncepcjach obu odczytywanych przez autora *Bycia i czasu* myślicieli. Na tym etapie wywodu Carr koncentruje swoje uwagi przede wszystkim na podstawowym dla obu filozofów rozróżnieniu między subiektywnością transcendentalną a empiryczną, które – jego zdaniem – Heidegger pomija, nie dostrzegając, że ma ono fundamentalne znaczenie dla pojmowania całej filozofii transcendentalnej. Następnie zestawia Autor poglądy Kanta i Husserla aby wskazać dystynktywne cechy tradycji transcendentalnej, która – widziana z perspektywy proponowanej w pracy interpretacji – „[...] nie jest wyrazem metafizyki [lecz zasadza się] na wspólnym pojmowaniu projektu filozoficznego jako nieustannej krytyki ludzkiego doświadczenia i wiedzy – włącznie z metafizyką”. Praktyka filozofii transcendentalnej, jak twierdzi Autor, każe zatem uznać, iż nie jest możliwe uniknięcie dwoistości nieprzystających wizji podmiotu – transcendentalnej i metafizycznej – lecz także, że równie niemożliwe jest ich pogodzenie. Wykazując w ten sposób podstawowy paradoks tradycji filozofii transcendentalnej, Carr przechodzi do części podsumowującej, w której przedstawia relację transcendentalnego podmiotu wobec świata w kategoriach intencjonalności.

Paradoks subiektywności, jako historycznie i systematycznie zorientowane studium problematyki związanej z podmiotowością w najważniejszych dziełach współczesnej filozofii, wyrasta z hermeneutycznego „odkrycia produktywności momentu tradycji” filozofii transcendentalnej. Choć w świetle dominujących dziś tendencji myślowych podejście takie może się wydać kontrowersyjne, *Paradoks subiektywności* jest bez wątpienia pozycją ważną. Erudycyjny, rzetelny i jasny wywód Davida Carra nie tylko werbalizuje postulat o istotności świadomości tradycji filozofii transcendentalnej w rozważaniach filozoficznych, ale także zwraca uwagę na te jej elementy, które – reinterpretowane – mogą radykalnie wpływać na zmianę sposobu lektury najważniejszych dzieł współczesnej myśli.

Książka Davida Carra nie jest dostępna w Polsce. Wypada więc mieć nadzieję, że w dobie Internetu i księgarni wysyłkowych „logistyczne” utrudnienia nie wpłyną w istotny sposób na ograniczenie zasięgu dyskusji, na jaką *Paradoks subiektywności* z pewnością zasługuje.